

Zpráva o šetření ve věci tvrzeného napadení ze strany příslušníků

Pan A., nar. xxx (dále také „stěžovatel“), se na mě obrátil s tvrzením, že byl ve výkonu vazby ve Vazební věznici Litoměřice napaden příslušníky Vězeňské služby.

A. Shrnutí závěrů

Vazební věznice Litoměřice pochybila při zaznamenání tvrzeného napadení a souvisejících zranění zdravotním střediskem.

Vazební věznice Litoměřice pochybila při použití donucovacích prostředků.

B. Skutková zjištění

Ve Vazební věznici Litoměřice došlo dne 19. 2. 2018 ke dvěma konfliktům mezi příslušníky a stěžovatelem. První se odehrál na konci návštěvy v přítomnosti matky paní B. Druhý nedlouho poté ve výtahu. Stěžovatel, paní B. a právní zástupkyně JUDr. Markéta Tukinská, Ph.D., incidenty líčí odlišně od pracovníků vazební věznice. Obě strany se shodnou na tom, že došlo ke dvěma konfliktům. Základní spor je o to, zda šlo o napadení stěžovatele ze strany příslušníků či oprávněné použití donucovacích prostředků.

V případě provedli dne 16. 3. 2018 pověření pracovníci Kanceláře veřejného ochránce práv místní šetření ve Vazební věznici Litoměřice a také Vazební věznici Teplice, kam byl stěžovatel po incidentu přemístěn.¹

Příslušníci, se kterými pověření pracovníci Kanceláře veřejného ochránce práv při místním šetření ve Vazební věznici Litoměřice hovořili, odmítli vypovídat a odkázali na své výpovědi učiněné před orgány činnými v trestním řízení (příslušník prap. Bc. Jaroslav Nepovím a ppor. Miroslav Hupka),² další nebyli v době místního šetření zastíženi. Vycházela jsem proto ve svých závěrech především z hodnocení situace stěžovatelem, paní B., JUDr. Tukinskou, Ph.D., kamerových záznamů, záznamů o použití donucovacích prostředků a zdravotnické dokumentace stěžovatele.

Pro úplnost zmiňuji, že stěžovatel podával v průběhu výkonu vazby (jak ve Vazební věznici Liberec, tak ve Vazební věznici Litoměřice) řadu stížností napříč mnoha oblastmi vězeňského života. Mohl být tedy některými příslušníky Vězeňské služby České republiky vnímán jako kverulant.

B.1 Incident v návštěvním boxu

Stěžovatel měl dne 19. 2. 2018 ve věznici řádně povolenou návštěvu (návštěvníci byla jeho matka paní B.). Návštěva měla započít v 7:15 h a měla trvat dvě hodiny (do 9:15 h). Z organizačních důvodů začala dle stěžovatele o 15 minut později, ačkoliv paní B. byla na bránu vazební věznice připravena již cca v 6:45 h. Ředitel Vazební věznice Litoměřice k tomu naopak uvedl, že návštěva začala později z důvodu pozdního příchodu paní B. (evidovaný příchod do věznice v 7:21 h). Jak věznice, tak stěžovatel se shodnou, že příslušník přišel návštěvu ukončit právě v 9:15 h, zatímco se stěžovatel ještě bavil se svou matkou.³ Příslušník nasadil stěžovateli pouta a chtěl jej odvést z návštěvní místnosti. Na stěžovatele

1 Konkrétně dne 21. 2. 2018, a to na základě dohody ředitelů obou vazebních věznic.

2 V souladu s § 8a zákona č. 141/1961 Sb., trestního řádu, ve znění pozdějších předpisů, jsou neveřejné.

3 Pro úplnost zmiňuji, že paní B. stěžovatele navštěvovala pravidelně, a to tak, že se letecky přepravovala ze země X., kde trvale žije.

zavolala paní B., aby mu oznámila, kdy jej bude moci znovu navštívit. Stěžovatel chtěl odpovědět, proto se otočil. To neakceptoval příslušník nstrm. František Marek a v nastalé potyčce (pokus o vyvedení stěžovatele) na omezeném prostoru návštěvního boxu upadli. Následně přišli další dozorcí a stěžovatele dle jeho tvrzení napadli. Celý incident viděla také paní B. Stěžovatel tvrdí, že nikoho nenapadal, pouze „ustál útok“.

Podle záznamu o použití donucovacího prostředku (sepsán v 9:15 h, zakročující příslušník nstrm. Marek) stěžovatel po ukončení návštěv v 9:15 h ještě hovořil již s přiloženými pouty se svou matkou a nereagoval na jeho pokyny. Proto jej rukama otočil k sobě (čelem ven z návštěvní místnosti). Následně stěžovatel udeřil dozorce spoutanýma rukama do oblasti břicha. Pomocí páky se stěžovatele pokusil strhnout na zem, ten však kladl odpor. Příslušníkovi se jej podařilo vyvést z místnosti, kde oba spadli na zem, přitom si příslušník způsobil tržnou ránu, zřejmě o radiátor. Stěžovatel kolem sebe kopal, proto mu přiběhnuvší nstrm. Jiří Závada zaklekl nohy. Ředitel vazební věznice dne 2. 3. 2018 vyhodnotil použití donucovacího prostředku jako oprávněné a přiměřené.

B.2 Incident ve výtahu

Ihned po prvním incidentu byl stěžovatel doveden na zdravotní středisko vazební věznice k ošetření. Po vyšetření u lékařky byl odváděn zpět na oddíl. Přitom s příslušníky ppor. Hupkou a prap. Bc. Nepovímem jel výtahem. Právě ve výtahu jej měli příslušníci napadnout podruhé, mělo dojít k bití obuškem, kopání a skočení na pravou nohu.⁴

Dle záznamu o použití donucovacího prostředku (sepsán v 9:55 h, zakročující příslušník ppor. Hupka) stěžovatel při odvádění ze zdravotnického střediska na samostatnou celu⁵ začal kopat do železné přepážky rozdělující kabinu výtahu, bouchal přiloženými pouty do ostění kabiny s tím, že se přemísťovat nebude a vulgárně napadal dozorce. Nedbal upozornění, aby takového jednání zanechal. Proto po marné výzvě ppor. Hupka použil hmatů, chvatů sebeobrany na horní končetinu stěžovatele, čímž jej svalil na podlahu výtahu. Stěžovatel dále kladl odpor a kopal nohama, proto ppor. Hupka použil obušek (asi 4 údery). Nebylo to účinné, proto se připojil prap. Bc. Nepovím, který pomohl přikleknutím na nohy stěžovatele, čímž došlo k jeho zklidnění. V záznamu je označené místo použití donucovacích prostředků jako pravé rameno a pravý loket. Ředitel vazební věznice shodně dne 2. 3. 2018 vyhodnotil použití donucovacího prostředku jako oprávněné a přiměřené.

B.3 Dokumentace a šetření incidentů

Dle záznamu vězeňské lékařky MUDr. Dagmar Hořčíčkové po prvním incidentu (9:31 h) stěžovatel napadl při návštěvě dozorce nstrm. Marka. Ze stručného záznamu se dále podává, že stěžovatel má na levé vnější části paže četné škrábance, má dvě odřeniny na zápěstí od pout, celkově je však bez známek zranění na celém těle.

Po druhém incidentu ve výtahu byl znovu naveden k MUDr. Hořčíčkové. Z jejího záznamu (10:10 h) se podává, že stěžovatel má povrchové zranění v okolí pravé orbity – škrábance a odřeniny. Dále cituji: „Zranění si pravděpodobně způsobil, když zakopl a uhodil se do pout, která měl na rukou.“

⁴ Blíže zaznamenáno v trestním oznámení JUDr. Tukinské ze dne 19. 2. 2018.

⁵ Cela pro obviněné, kteří se chovají agresivně v režimu § 7 odst. 6 zákona č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů.

V 10:20 h byl stěžovatel umístěn na celu č. 128.⁶

Stěžovatel byl v den incidentů z iniciativy právní zástupkyně JUDr. Tukinské, Ph.D., převezen k ošetření do civilního zdravotnického zařízení (Nemocnice Litoměřice, a. s.). Ze záznamu MUDr. C. (datováno 19. 2. 2018, 19:18 h) se podává, že stěžovatel uvedl napadení příslušníky. Lékař stav stěžovatele zaznamenal (zjednodušeně) jako mnohočetné excoriace (oděrky) a hematomy v oblasti pravého lokte, pravého ramene a pravého boku. Excoriace v oblasti čela, nosu a obličeje vpravo, v oblasti obou zápěstí s oděrky a hematomy, levé koleno s hematomem a excoriací. Stěžovatel podstoupil RTG vyšetření, bez prokazatelných traumatických změn skeletu. Obdobně závažně hodnotila stav stěžovatele JUDr. Tukinská, Ph.D., již v 15 h při návštěvě stěžovatele.

Z kamerových záznamů, které jsem si ve Vazební věznici Litoměřice vyžádala, je patrné pouze zranění stěžovatele v obličejové části,⁷ a to po vystoupení z výtahu a předvádění na zdravotní středisko. Po prvním incidentu nejsou z kamerových záznamů patrná žádná zranění. Stěžovatel po celou dobu nekulhá. Záznamy jsou z 1. patra, 3. patra a prostoru zdravotního střediska. Ze záznamů nejsou patrné žádné náznaky násilí či konfliktu. Prostor výtahu a návštěvních boxů není kamerami snímán.

Dle sdělení paní B. má stěžovatel v důsledku incidentů dosud problémy s kolenem, přičemž odhadovaná délka rehabilitace je v řádech měsíců.

Proti stěžovateli byla zahájena dvě kázeňská řízení, která byla následně zastavena s tím, že v obou případech se nejedná o kázeňský přestupek, ale o podezření z trestného činu.⁸ Příslušným policejním orgánem je zde pověřený orgán Vězeňské služby České republiky (oddělení prevence a stížností).

JUDr. Tukinská, Ph.D., po návštěvě stěžovatele dne 19. 2. 2018 poté, co viděla rozsah zranění stěžovatele, podala trestní oznámení pro podezření ze spáchání trestného činu příslušníky Vězeňské služby České republiky. Příslušným policejním orgánem je zde Generální inspekce bezpečnostních sborů.

Podle veřejně dostupných informací Generální inspekce bezpečnostních sborů v souvislosti s případem zahájila trestní stíhání dvou příslušníků Vězeňské služby České republiky. Stěžovatel byl v mezidobí vydán do země původu X.

C. Právní hodnocení

Nepřísluší mi zasahovat do probíhajících trestních řízení. Orgány činné v trestním řízení jsou z mojí působnosti zákonem výslovně vyloučeny. Tyto orgány mají určit, zda se stal trestný čin a kdo je jeho pachatel a kdo oběť. Proto se níže zabývám především dokumentací zranění stěžovatele, ve které spatřuji v daném případě zásadní nedostatky, a také používáním donucovacích prostředků.

⁶ Dle záznamu o použití donucovacího prostředku.

⁷ Stěžovatel je však pochopitelně oblečený a kvalita kamerového záznamu není příliš vysoká.

⁸ Pověřený orgán Vězeňské služby České republiky (oddělení prevence a stížností) v této věci proti stěžovateli zahájil úkony trestního řízení (čj. aaa).

C.1 Dokumentace zranění na zdravotním středisku

Vězeňský lékař má mimo jiné přispívat k **prevenci násilí či obecněji špatného zacházení**, a to pomocí systematického zaznamenávání případných zranění a známek napadení.⁹ Působení lékaře v tomto ohledu (řádné zaznamenání zranění) je jedním z předpokladů naplnění povinnosti státu provádět **účinné vyšetřování obvinění ze špatného zacházení** ze strany orgánů odpovědných za detenci osob.¹⁰

Dle Evropského výboru pro zabránění mučení (dále také „CPT“) musí lékařská zpráva vyhotovená po provedení lékařského vyšetření při podezření na špatné zacházení obsahovat:

- i. popis tvrzení dotyčné osoby, která se týká lékařské prohlídky (včetně jejího popisu vlastního zdravotního stavu a jakýchkoli tvrzení o špatném zacházení)
- ii. plný popis objektivního lékařského nálezu založený na důkladném vyšetření
- iii. lékařská pozorování ve světle i) a ii) naznačující shodu mezi vznesenými tvrzeními a objektivním lékařským nálezem.

Zpráva by také měla obsahovat výsledky dodatečně provedených vyšetření, detailní závěry odborných konzultací a popis způsobu ošetření zranění a dalších uplatněných postupů.

Dále je žádoucí, aby byly pořízeny fotografie zranění a následně byly taktéž založeny do zdravotnické dokumentace.¹¹

MUDr. Hořčíčková k případu uvedla, že do zdravotnické dokumentace zapsala vše, co viděla, a také, že je možné, že hematomy po použití např. obušku se na těle projeví s odstupem času, nikoliv několik minut po napadení. Stěžovatel po ní údajně chtěl pouze to, aby „zapsala vše“. To učinila, stěžovatele se ptala, co všechno jej bolí, byl prý evidentně rozčilený, ale konkrétní informace do dokumentace zapsat nepožadoval. Stěžovatel tvrdí opak. Lékařka se shoduje se stěžovatelem v tom, že při vyšetření byl svlečen do spodního prádla, takže vizuálně bylo možné zachytit všechna zranění.

Z výše uvedených shrnutí lékařských záznamů jsou patrné výrazné rozdíly mezi tím, co zaznamenala vězeňská lékařka MUDr. Hořčíčková a civilní lékař MUDr. C. I kdybych připustila, že hematomy se skutečně mohou vykreslit až s odstupem času po události, která je zapříčiní, nemohu odhlédnout od toho, že vězeňská lékařka v prvním záznamu píše o tom, že stěžovatel napadl dozorce a ve druhém o tom, že upadl a zranění si způsobil sám. Tyto informace poukazují na to, že lékařka pracovala od začátku s verzí příslušníků, kteří byli vyšetření přítomni. Tato hodnocení jsou velmi vzdálená tomu, jak by dokumentace zranění měla vypadat dle uvedených standardů CPT. Dodávám, že pokud by lékařka provedla fotodokumentaci zranění stěžovatele, vyhnula by se podezřením z toho, že zanedbala dokumentaci objektivního zdravotního stavu stěžovatele.¹²

9 Srov. RADA EVROPY. Doporučení Rec (2006) 2 Výboru ministrů členským státům k Evropským vězeňským pravidlům. Bod 42.3 [online]. Štrasburk: Rada Evropy [cit. 15. 7. 2018].

10 A to ať už na poli čl. 3 Evropské úmluvy (špatné zacházení), anebo v krajním případě i na poli čl. 2 Evropské úmluvy (právo na život). KMEC, Jiří a kol. *Evropská úmluva o lidských právech*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 368–374, 431–432.

11 Dostupné online zde https://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/ochrana_osob/2016/CPT_Porizovani-zaznamu.pdf [cit. dne 23. 7. 2018].

12 Fotodokumentaci zranění provedli pracovníci oddělení prevence a stížností v den incidentu až před eskortou do civilního zdravotnického zařízení a také dne 20. 2. 2018 ráno.

Lékař má nadto dále povinnost jako všichni zaměstnanci Vězeňské služby České republiky **informace o možném násilí předat příslušným orgánům.**¹³ V daném případě již informací oddělení prevence a stížnostní disponovalo. Dále upozorňuji, že orgány činné v trestním řízení by lékařka v daném případě měla povinnost informovat (**prolomit lékařské tajemství**) v případě, že by se jednalo o podezření z trestného činu těžkého ublížení na zdraví či mučení a jiného nelidského a krutého zacházení.^{14,15}

C.2 Přiměřenost použití donucovacích prostředků

Zákon dává příslušníkům Vězeňské služby České republiky poměrně širokou škálu donucovacích prostředků.¹⁶ Aby se zamezilo svévolnému používání (či nadužívání) těchto prostředků, stanoví zákon také podmínky jejich použití. Podle § 17 odst. 1 zákona o Vězeňské službě a justiční strážci „je příslušník při plnění svých úkolů **oprávněn použít donucovací prostředky proti osobám, které ohrožují život nebo zdraví, úmyslně poškozují majetek nebo násilím se snaží mařit účel výkonu zabezpečovací detence, výkonu vazby nebo výkonu trestu odnětí svobody, anebo narušují pořádek nebo bezpečnost** v prostorách vězeňské služby.“ Celé ustanovení je uvozeno návěťím „**pokud je to nezbytné** k zajištění pořádku a bezpečnosti“.

Podle § 17 odst. 3 téhož zákona: „Příslušník rozhoduje, který z donucovacích prostředků použije **podle konkrétní situace** tak, **aby dosáhl účelu** sledovaného služebním zákrokem. Přitom je povinen dbát, aby použití donucovacího prostředku bylo **přiměřené** účelu zákroku a aby jím nebyla způsobena **újma zřejmě nepřiměřená** povaze a nebezpečnosti protiprávního jednání.“

V případě prvního incidentu popsaného shora v části B.1 je zřejmé, že jiskrou konfliktu bylo z pohledu stěžovatele předčasné ukončení návštěvy/z pohledu zasahujícího příslušníka včasné neukončení návštěvy. Přitom je zjevné, že si stěžovatel nechal bez problémů přiložit pouta (jak vyplývá ze záznamu o použití donucovacího prostředku). Teprve poté, když se jej příslušník nstrm. Marek pokoušel přimět k odchodu, měl stěžovatel příslušníka napadnout spoutanýma rukama do oblasti břicha. To stěžovatel a jeho matka popírají. Příslušník použil hmaty a chvaty sebeobrany k vyvedení stěžovatele, přitom oba upadli.

Zamýšlím se nad tím, zda když obviněný neuposlechne příkaz, je nutné se ihned uchýlit k použití donucovacího prostředku, a zvláště pak v tak citlivé situaci, jakou je návštěva rodinných příslušníků. Zda není namístě využít kázeňských prostředků.¹⁷ Dodávám, že z podkladů vazební věznice stále není postaveno najisto, zda vůbec stěžovatel neodůvodněně prodlužoval dobu návštěvy (vazební věznice konstatuje, že paní B. se dostavila do věznice pozdě, což ona popírá). Vazební věznice k tomu důkaz nepředložila. Paní B. jím pochopitelně nedisponuje. I v případě, že by stěžovatel dobu návštěvy

13 V případě obviněných danou povinnost stanoví § 61 vyhlášky č. 109/1994 Sb., kterou se vydává řád výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů: „Obviněný ve výkonu vazby má právo na ochranu své osobnosti před neoprávněným násilím, jakýmikoliv projevy ponižování lidské důstojnosti, urážkami nebo výhrůžkami. Zaměstnanci Vězeňské služby České republiky každý takový zjištěný případ oznámí příslušným orgánům a učiní neprodleně nezbytná opatření k zamezení takového jednání.“

14 Ve smyslu § 368 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů.

15 K prolomení lékařského tajemství v tomto případě srov. např.: VOJTÍŠEK, Tomáš. Aktivní oznamovací povinnost zdravotnických pracovníků vůči orgánům činným v trestním řízení v českém a slovenském právu. In: Cofola 2016. Sborník z konference. Brno: Masarykova univerzita, 2016, s. 1134–1142. ISBN 978-80-210-8363-9.

16 Ustanovení § 17 zákona č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážci České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

17 Ve smyslu § 21 odst. 1 zákon o výkonu vazby.

neodůvodněně prodlužoval, pak tím (ve smyslu podmínek pro použití donucovacího prostředku), z mého pohledu, neohrožuje život či zdraví, není majetek, nemaří účel vazby ani nenarušuje pořádek a bezpečnost. Použití donucovacího prostředku je v záznamu přitom právě odůvodněno neuposlechnutím příkazu a následně až neprokázaným úderem spoutanýma rukama do oblasti břicha. Není bez zajímavosti, že stěžovatel je spíše subtilní typ, nikoliv atletické postavy. V době domnělého útoku na příslušníka byli od sebe minimálně vzdáleni. Příslušník nstrm. Marek píše v záznamu, že se stěžovatele pokoušel otočit čelem k sobě, nelze tedy vyloučit, že při tomto manévru došlo ke kontaktu spoutaných rukou stěžovatele s oblastí břicha příslušníka. **Použití donucovacího prostředku v případě incidentu v návštěvním boxu proto považuji za neoprávněné a nepřiměřené.**

V případě druhého incidentu popsaného shora v části B.2 je opět neprůkazné, co se ve výtahu událo. Dva předvádějící příslušníci (titíž, kteří donucovací prostředky použili) tvrdí, že stěžovatel ničil majetek, když spoutanýma rukama a kopy tloukl do konstrukce výtahu. Stěžovatel to popírá, použití donucovacích prostředků, resp. napadení, dává do souvislosti s odvetou za předchozí incident v návštěvním boxu.

Pokud by stěžovatel skutečně ničil konstrukci výtahu (a je otázkou, zda člověk fyzické konstrukce stěžovatele může kabině výtahu způsobit tímto postupem výraznou škodu), pak se domnívám, že použít donucovací prostředky v pohybujícím se výtahu, v omezeném prostoru výtahové kabiny je krajně nevhodné, troufám si říci nebezpečné i pro zasahující příslušníky. V daném případě **nemohu hodnotit oprávněnost použití donucovacích prostředků, nicméně v kontextu celé situace, a zejména následků na straně stěžovatele, jde o zjevně nepřiměřené použití donucovacích prostředků.** Opakuji, že stěžovatel měl po tomto „služebním zákroku“ hematomy a oděrky prakticky po celém těle a dále krvácející tržnou ránu v oblasti obličeje. Služební zákrok proto považuji za rozporný s § 17 odst. 3 zákona o Vězeňské službě a justiční strážní. **Použití donucovacích prostředků bylo v tomto případě zjevně nepřiměřené.**

D. Informace o dalším postupu

Zprávu zasílám řediteli Vazební věznice Litoměřice plk. Ing. Hamerníkovi a podle ustanovení § 18 odst. 1 zákona o veřejném ochránci práv žádám, aby se ve lhůtě 30 dnů od jejího doručení vyjádřil ke zjištěným pochybením a informoval mě o přijatých opatřeních k nápravě. Zpráva shrnuje moje dosavadní poznatky, které mohou být podkladem pro závěrečné stanovisko podle ustanovení § 18 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv.

Zprávu zasílám na vědomí rovněž stěžovateli, JUDr. Markétě Tukinské, Ph.D., paní B. a řediteli Vazební věznice Teplice plk. Mgr. Blažkovi.

Brno 6. srpna 2018

Mgr. Anna Šabatová, Ph.D., v. r.
veřejná ochránkyně práv
(zpráva je opatřena elektronickým podpisem)